

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
וישלה
כסלו ה'תשע"ז ב'שכ"ח
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

נושאי השיעור:

בעניין הדלקת וברכת נר חנוכה לבחורי ישיבות.
מתי יש לראש ישיבה דין של מרא דאתרא.
בדין אב החושב שבנו מדליק נ"ח בישיבה ואינו מכווין עליו להוציאו יד"ח.
תגובת מרן שליט"א לדברי הגר"מ מאזוז שליט"א שפורסמו בעלון "בית נאמן" לגבי
כתיבת האות בי"ת ללא עקב בצד אלא רק בזוית מרובעת.
התייחסות לנכתב שם בעלון לגבי פיוט לך אלי תשוקתי והמלה "ופגמתי".
אין להשתמש במלה חנוכיה, אלא בשם מנורת חנוכה.



כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642
שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור במערכת קול הלשון – 504

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 380



השיעור מוקדש להצלחת ידידנו
רבי מורן בן רבי אבנר נסים הי"ו.
המקום ברוך הוא יזכהו להוסיף כהנה וכהנה.
יתן לו את כל הכוח והמוח והאפשרויות לסייע ככל היותר
למוסדות תורה ויראת שמים,
וימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכי"ר.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו רבי מורן בן רבי אבנר נסים הי"ו, מהמושב אחיהוד. ברוך ה', הוא רב פעלים לתורה ולתעודה, המקום ברוך הוא יזכהו להוסיף כהנה וכהנה. יתן לו את כל הכוח והמוח והאפשרויות לסייע ככל היותר למוסדות תורה ויראת שמים, וימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכ"ר.

בעניין הדלקת וברכת נר חנוכה לבחורי ישיבות.

אחת מן השאלות הקשות בדורנו, שאין עליה תשובה מספקת ומוסמכת ומוחלטת, היא בנושא הדלקת נרות חנוכה לבחורי הישיבות הק' שיחי'. בשלחן ערוך המקוצר והלכות חנוכה סימן ק"כ סעיף כ"ב כתבתי, לשאול מורה הוראה.

ובמשך השנים אכן ענינו בצורה מפורשת ובכתב על השאלה הזאת, אבל בגלל שהדבר שנוי במחלוקת, והעניין מורכב ומסובך, כפי שנראה זאת בהמשך בעז"ה, לכן לא רצינו לכתוב בשע"ה בזה וכיו"ב הלכות מפורשות. אבל בעז"ה היום נקיף קצת את הנושא, את הדברים היסודיים, בעיקבות שאלה שקיבלתי מידידנו הבחור דוד צדוק הי"ו, בן ידידנו הרב משה צדוק שליט"א ר"מ בישיבת מאור התלמוד בעיר רחובות ת"ו.

הוא ביקש, שאכתוב לו תשובה בכתב. אינני יודע אם אכתוב בכתב, אולי מספיק שאדבר על כך במסגרת השיעור, בכדי שהדברים יתבהרו.

הוא כתב לי כך. לכבוד מרן הגאון הגדול מורינו ורבינו הרב יצחק רצאבי שליט"א.

שאלה. בעניין הדלקת וברכת נרות חנוכה, לבחורי ישיבות גדולות. בדרך כלל המדובר לגבי בחורי הישיבות הגדולות, כיון שבחורי הישיבות הקטנות חוזרים לביתם לישן. אבל אם זה בעיר אחרת, אזי המדובר הוא גם לגבי בחורי הישיבות הקטנות. הבחור נמצא

בישיבה, ולן בפנימיה. היכן הוא צריך להדליק נ"ח? איפה הוא יוצא יד"ח בהדלקה? האם ההדלקה בבית ההורים פוטר אתו, או שהוא צריך להדליק בישיבה בברכה.

תימני הנמצא בישיבה אשכנזית, אצל הספרדים, עניין זה יותר ברור. אבל אצל האשכנזים, כידוע הם נוהגים כי גם ילד, ואפילו שאינו נשוי, והוא נמצא בבית ההורים, הוא מדליק בברכות. הם סוברים, כי עניין ה"הידור", זה לא שבעה"ב מדליק ופוטר את כל בני הבית, כמו שאנחנו נוהגים, או כפי שהרמב"ם אומר שהוא מדליק לפי מספר בני הבית. אצלינו התימנים, בעל הבית מדליק, והוא פוטר את כל בני הבית. חוץ ממנו, אף אחד לא מדליק בכלל. ביום הראשון מדליק נר אחד, וביום השני שתי נרות וכו'. אבל האשכנזים נוהגים, שכל אחד מבני הבית מדליק בברכה, וממילא גם בישיבות הק' הם מדליקים. אפשר לפרש את ההדלקה הזאת, שהיא בתורת הידור. ואפשר לפרש אותה, בתורת חובה. אבל לא נפקא מינה כלל. במציאות, הפעולה היא אותו הדבר. השאלה כעת היא, לגבי ספרדים או תימנים הנמצאים בישיבה אשכנזית, שם הבחורים האשכנזים מדליקים ומברכים, מה עליהם לעשות?

הוא ממשיך וכותב כך, עיינתי קצת בספרים וראיתי שיש בזה מחלוקת בין גדולי הפוסקים בדורות האחרונים.

א' בספר שלמי תודה [להגאון רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל, סימן י"ט אות א', עמוד קפ"א] כותב וז"ל, אבל גבי בני הישיבה שהולכים לישיבה זמן רב, ורק לפרקים חוזרים לביתם, אינם חוזרים לישון בביתם בכל יום, לא משנה כל כמה זמן הם חוזרים, האם אחרי שבוע או שבועיים או אחרי חודש או חדשיים, ואפילו אחרי חצי שנה. לא זאת היא הנקודה. העיקר הוא, שהישיבה היא מקום קבע שלהם, במדה מסוימת. הוא אומר, אין להם דין סמוכים על

דכשאינן סמוכים על שלחן בעל הבית, חייבים מדינא בהדלקה. והכא נמי, כיון דכשהם בישיבה אין להם דין סמוך על שלחן אביהם, חייבים מדינא להדליק. ע"כ לשון השלמי תודה.

וממשיך כותב המכתב ואומר, וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצוק"ל [פניני חנוכה עמוד קט"ז], ושבות יצחק [להרב דרוז, חלק ח' פרק ט"ז ס"ק ג' אות א', עמ' ר"ד].

אמנם דעת הגרשז"א אויירבך זצוק"ל [הליכות שלמה, חנוכה, פרק י"ד סעיף י"ב] וז"ל, בחור ישיבה ספרדי, מעיקר הדין אינו חייב כלל להדליק, הואיל ויוצא ידי חובתו בהדלקת אביו בביתו. אך אף על פי כן אם יש לו חדר מיוחד שדר שם בהיותו בישיבה, ידליק שם בלא ברכה. ואם החדר משותף למספר בחורים, ידליק אחד מהם בלא ברכה. כלומר, אם כולם תימנים או ספרדים, אחד מהם ידליק בלי לברך. ואם יש ביניהם אשכנזי, המדליק בברכה, ישתתפו הם עמו בפרוטות. ע"כ מספר הליכות שלמה.

למטה בהערות, הגרשז"א נכנס גם לגבי השאלה, מה הדין בבחור ישיבה, שאביו נמצא בחוץ לארץ, זהו נושא נוסף. אבל יוצא מדבריו, כי הוא נוקט לדינא, שהבחור פטור, אבל בתורת חומרא, תשתתף בפרוטה. הוא כותב שם, כי מעיקר הדין הוא יוצא בהדלקת אביו, כי הדירה בישיבה היא לא קבועה. אם אתה עוזב את הישיבה, אתה חוזר לבית האב, לכן אל תברך על ההדלקה שם.

ב' והחולקים, דעת הגרב"צ אבא שאול זצוק"ל [נר ציון, כסלו, פרק ה' הערה 54], שאף בהיותם בישיבה הם יוצאים ידי חובה בהדלקה שמדליק אביהם, לפי שאין עוזבים את ביתם לגמרי, שבי"ב הזמנים' ובזמן שהם חולים הם חוזרים לביתם, ולפיכך הם נחשבים כסמוכים על שלחן אביהם, ויוצאים ידי חובה בהדלקתו. הרי בבין הזמנים, הבחור הולך ישר לביתו. אם ח"ו הוא

שלחן אביהם. דהיינו, לכן הוא צריך להדליק בישיבה. וכן שמעתי בשם החזו"א זצ"ל, דבני הישיבה שהם קבועים בישיבה אין להם דין סמוך על שלחן אביהם. לפי דבריהם, בחור הנמצא בישיבה, חייב מדינא להדליק. זה לא הידור, אלא יש לו חובה להדליק, וממילא הוא גם חייב לברך. וא"כ מדינא אינם יוצאים בהדלקת אביהם בבית, וצריכים מדינא להדליק בעצמם, ולא רק משום הידור וכו'.

והגר"נ קרליץ שליט"א אמר, דלפי דעת החזו"א גם בני ספרד כשהם קבועים בישיבה צריכים להדליק מדינא כל אחד ואחד בפני עצמו. כך הם הוציאו, מתוך דברי החזו"א. לא שאלו את החזו"א בעצמו על כך, והוא לא פסק זאת. אבל הדבר יוצא ממילא, כי לפי איך שהחזו"א נוקט, כפי שהוא מסביר את העניין הזה, פירושו שישנו חיוב מדינא, יוצא כי גם הספרדים וממילא גם התימנים, צריכים להדליק כל אחד בפני עצמו. ואף שבבית אביהם אינם מדליקים כל אחד ואחד מבני הבית, אלא סומכים על הדלקת אביהם. הדבר נכון, כאשר הבחור נמצא בביתו. כאשר אינו נמצא בישיבה, או שהוא לפני גיל הלימוד בישיבה. מ"מ כשהם בישיבה אינם יכולים לסמוך על הדלקת אביהם בבית, כיון דאינם סמוכים על שלחנו, וצריכים להדליק בעצמם ולברך על ההדלקה.

ועיין משנה ברורה ריש סימן תרע"ז שכתב, דבחורים שלומדים שלא בביתם, צריכים להשתתף על כל פנים. לכל הפחות, אם אינך מדליק בעצמך, תשתתף. הרי אתה יוצא ידי חובה, גם כאשר הנך משתתף בשמן, נותן פרוטה, שיהיה לך חלק בשמן, או שהוא מקנה לך חלק בשמן, וממילא זה נקרא שגם אתה הדלקת, בכך קיימת את המצוה. ואם הוא סמוך על שלחן בעל הבית בקביעות, מדינא אין צריך להדליק, אלא אם כן רוצה להיות מן המהדרין. דהיינו, הבחור מצטרף לבעל הבית. הוא מהדר, אבל אין בכך חובה. מבואר,

ואחר הפוסקים הנ"ל, רציתי לדעת מה דעתו הרמה של מורינו ורבינו שליט"א הלכה למעשה.

המצפה לתשובה. דוד בן לאאמו"ר משה צדוק שליט"א, ישיבת מאור התלמוד – רחובות.

יישר כוחו, וירבו כמותו בישראל. בזכותו נצטרכתי לשבת על המדוכה, כיון שהוא ביקש שאענה על כך.

האמת היא, כי זהו נושא ארוך ורחב, כמעט אין מה לחדש בנושא הזה, דיברו בזה כל גדולי הדור שעבר, ובספר תורת הישיבה כבר כתב את כל הסברות, ואין דרכנו להעתיק או לקרוא את כל מה שכתוב בספרים האחרים, מי שירצה יוכל ללמוד את הנושא הזה שם. הוא הביא את כל השיטות והדעות, מן הראשונים ועד האחרונים. כל אלו אשר דנו בנושא הזה, כגון מחזור ויטרי, ספר התרומה, ומהרש"ל. נראה כי היו חילוקי דעות בכך, כבר בדורות הראשונים. אבל אולי המציאות קצת השתנתה במשך הזמן, לפי התנאים. הרי בימים ההם, לא היתה פנימיה בישיבה. העניין לעשות ישיבה עם פנימיה, זהו דבר שנתחדש, זה לא היה בדורות שעברו. בזמנם, היו אוכלים אצל בעלי בתים. גם כשנסודו ישיבות, אינני יודע, האם בעבר ההורים היו משלמים על הבחורים. האם זה נקרא שהוא סמוך על שלחן אביו, כיון שהאב משלם. אמנם הוא לא משלם את כל ההוצאות, אבל הוא משלם חלק מן ההוצאות. האם כאשר הבחור גר בישיבה, פירושו שכביכול החדר מושכר לו. אפילו אם אינו משלם, אבל מסכימים לתת לו זאת, בכמה שישלם, או אפילו אם אינו משלם כלל. א"כ, כביכול יש לו בית. או אולי יש לו שני בתים, גם את הבית שלו, דהיינו בית אביו, וגם את החדר בישיבה.

בקיצור, ישנה כאן מחלוקת עמוקה, אשר לכאורה אין לה ראייה, אין לכך איזה מקור מפורש, כיצד להגדיר את הבחורים שבישיבות. האם הם סמוכים על שלחן אביהם, וממילא

חולה, הוא חוזר לביתו. מישהו הוסיף עוד צד שהבחור חוזר לביתו, כיון שהישיבה 'מצי לסלוקינהו'... להיכן אז הוא ילך? הוא הולך הביתה. וכתב, שכן הורה הגאון רבי עזרא עטייה זצוק"ל, שהיה ראש ישיבת פורת יוסף, לשעבר. כנראה שהפסק הלכה העיקרי התחזק אצל הגדולים הספרדים, מתוך ההוראה שלו. ושכן הוא מנהג בני ספרד. הדבר כבר נהיה בגדר 'מנהג'. והוסיף, שאף אם אינם חוזרים לביתם למשך חצי שנה, הדין כן. אפילו אם הבחור נמצא בישיבה מחודש מרחשון ועד סוף חודש אדר, זה לא משנה. אמנם נכון, הוא גר שם בקביעות במשך חצי שנה, אבל בסוף הזמן הוא חוזר לביתו. וכן אם תהיה איזו סיבה, אם יהיה איזה הכרח, הוא חוזר לביתו. א"כ בעצם יוצא, שהמשענת שלך זה הבית.

שאלה מהקהל: אבל מעיקר הדין, האב לא חייב לזון את בנו. 'מצי לסלוקינהו'. אבל השאלה, על מי הוא סמוך?

תשובת מרן שליט"א: כוונתי היתה, 'מצי לסלוקינהו', שאם הוא עושה בעיות בישיבה, יזרקו אותו מהישיבה רח"ל.

שאלה מהקהל: אבל השאלה, על מי הוא סמוך? הרי גם אביו לא חייב לזון את בנו מעל גיל שש?

תשובת מרן שליט"א: בסדר, אבל באופן הרגיל, הבחור חוזר לביתו.

ומכל מקום הורה [שם בהערה 56] שטוב שכל הבחורים ישמעו את ההדלקה בבית המדרש, מדין ברכת הרואה. הרי בבית המדרש, מדליקים לאחר תפילת ערבית, א"כ שישתתף בכך. כמבואר בסימן תרע"ז סעיף ג'. עד כאן מדברי הגר"צ אבא שאול זצוק"ל [מובא במשנ"ב מהדורת דרשו, בתחילת סימן תרע"ז]. וכך גם פסק באור לציון חלק ד' פרק מ"ז. וכן פסק הגר"ע יוסף זצוק"ל [חזו"ע, חנוכה, דיני אכסנאי עמוד ק"נ].

שערי יצחק – השיעור השבועי

הגמרא מדברת על אדם רגיל, לא שהוא בא ללמוד, אלא שהוא אורח, עובר ממקום למקום, והוא נמצא תקופה בבית של מישהו אחר, או בבית מלון. ההלכה היא, שאכסנאי חייב בנר חנוכה. רש"י מפרש, שאכסנאי זהו אורח.

דרך אגב, ישנן הגהות של מהרי"ץ זיע"א על הספר אלכאפי, זהו ספר המספיק, של רבי תנחום הירושלמי, ומהרי"ץ מסביר שם, כי אורח לזמן קצר, רק הוא נקרא בשם אורח. אבל אם הוא נשאר זמן רב, כבר רוצים להתפטר ממנו, לכן הוא נקרא אכסנאי. כביכול, הוא שָׁנְאֵי. שונאים אותו, כבר לא רוצים אותו, שילך כבר. זהו הנוטריקון שלמלה אכסנאי, בְּשָׁנְאֵי. זה כמו המלה, סנהדרין, 'ששונאים הדרת פנים בדין'. לכל המלים כגון אלו, ישנן משמעות גם בלשון הקודש. זה לא רק מלים בלשון יון או רומי וכו', אלא יש להן שרשים גם בלשון הקודש.

ובהמשך הגמ' כתוב כך, אמר רבי זירא, מריש כי הוּנָא בִּי רַב, משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא. הוא אומר, כי לכתחילה, כאשר הוא היה 'בי רב', כשהוא היה תלמיד אצל הרב, לכאורה זהו כמו בחור ישיבה, הייתי משתתף בפרוטה עם המארח שלי, היכן שהוא היה אוכל ולן. בתר דנסיבי איתתא לאחר שנשאתי אשה, אמינא, השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדלקי עלי בגו ביתאי. כעת כאשר הוא נשוי, אשתו שבביתו פוטרת אותו. משמע, שבזמן שהוא היה בן ישיבה, כאשר הוא היה לומד אצל רבו, הוא היה משתתף בפרוטה. לכאורה, מדוע הוא היה צריך להשתתף? הרי אביו הדליק בביתו? ישנם אשר רצו להביא מכך ראיה, כי מכאן רואים, שבחורי ישיבה חייבים להשתתף, כי יש להם קביעות היכן שהם גרים עכשיו, ולא בבית הוריהם.

התשובה לכך היא, שהכל טוב ויפה, אבל העניין הוא שרבי זירא היה יתום, לא היה לו אב. ישנם מקורות מפורשים לכך. בירושלמי

הדלקת האב בבית, או האם, זה לא משנה, הרי גם האשה חייבת בהדלקת נרות חנוכה, והיא מדליקה אם אין אב, או אם ישנו מישהו אחר שמדליק בבית, האם ההדלקה בבית פוטרת אותה, פרסום הנס נעשה. או דילמא, כיון שאתה קבוע בישיבה, אינך קשור לבית. עכשיו אתה נמצא בישיבה. ישנם כאלה האוחזים, כי הישיבה היא העיקר, וממילא אתה חייב להדליק מעיקר הדין בברכה. וישנם כאלה האומרים, שאתה פטור. כבר דנו בכל הסברות והצדדים, שבעניין זה. גם דנו, האם זה חיוב גברא, או חיוב חפצא. דהיינו, האם זה חיוב על הבית, או על האדם.

מי שירצה, יעיין בספר תורת הישיבה, להרה"ג מאיר פנחסי שליט"א ותמוז התשס"ז, מדף ק"ה והלאה. ישנה כאן אריכות, לגבי כל העניין הזה. ויש קצת גם בפסקי תשובות הלי' חנוכה. וע"ע למהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סי' ע"ד לגבי בן שחלוק בעיסתו מאביו, ובתשובותי עולת יצחק חלק שלישי בנושא זה. ברצוני רק לעמוד על כמה נקודות, ולומר כמה דברים חדשים, אשר לא נידונו.

לגופו של עניין, לגבי ההלכה למעשה, נראה כי זאת מחלוקת, אשר קשה להכריע בה. וממילא, 'ספק ברכות להקל'. דהיינו, לא להיכנס לספק ברכה לבטלה. אין ראיה לומר, שזה ממש חיוב, ישנם רבים הסוברים שהוא לא צריך, והכלל הוא שהברכות אינן מעכבות, לכן הוא יכול להדליק בלי ברכה, או שישתתף עם בחור אשכנזי, אשר בלא"ה הוא מדליק. זהו הטוב ביותר, בכדי לצאת מן הספק. למרות שיש מקום, לכל הדעות.

לכאורה, ישנה ראיה משתי גמרות. ראיה לצד האחד, וראיה לצד השני. אבל, גם על כך ישנן דחיות.

מקור דין זה, המפורש ביותר, הוא בגמ' שבת ודף כ"ג ע"א, אמר רב ששת, אכסנאי חייב בנר חנוכה. השאלה היא, האם בחור ישיבה, נחשב אכסנאי.

במסכת קידושיין ופרק ראשון הלכה ז', דף כ' ע"ב, כתוב, שרבי זירא שמח על כך, שח"ו אין לו את העון של כיבוד אב ואם. אמנם מתחילה, רבי זעירא הוה מצטער ואמר, הלואי הוה לי אבא ואימא, דאוקרינון ואירת גן עדן. אבל, כד שמע אילין תרין אולפנייא, אמר, בריך רחמנא דלית לי לא אבא ולא אימא. וידוע כי ר' זירא ור' זעירא, היינו הך. וכמבואר גם במראה הפנים על הירושלמי דברכות פ"ג סוף הל"א ד"ה שרע, ובשאר ספרים. רבי זירא ורבי אבין, לא היה להם אב ואם. הירושלמי שם עוד אומר, שכאשר אמו נתעברה, מת אביו. וכאשר הוא נולד, מתה אמו. כיעויין שם בפ"י פני משה. א"כ יוצא, כי מהילדות הוא גדל יתום, וממילא אין ראייה מכך.

אמנם ישנם הטוענים, כי היו שני רבי זירא. ממילא דנו ופלפלו, האם זהו רבי זירא הזה, או שזה רבי זירא השני. בכל אופן, הפשטות היא כך, שהוא הוא, וממילא בודאי שכבר אין ראייה מכך.

מצד שני, ישנם כאלה אשר רצו להביא ראיה, מקור לאידך גיסא, שהבחור נחשב כסמוך על שלחן אביו, ממה שכתב המאירי במסכת בבא מציעא ודף י"ב ע"ב.

ישנו נידון, בעניין אמה העבריה, לגבי מציאתה. הרי כידוע, קטן שמצא מציאה, מציאתו לאביו. אבל הגמרא אומרת, לא קטן ממש, אלא כל שהוא סמוך על שלחן אביו, הוא נקרא קטן. יכול להיות, ילד בן 8, שאם אינו סמוך על שלחן אביו, אזי מציאתו לעצמו. ויכול להיות בן 40, אם הוא סמוך על שלחן אביו, למרות שהוא כבר גדול, הוא נחשב קטן, ולכן מציאתו לאביו.

ולגבי בת, לכאורה הדין אותו הדבר. המאירי מביא, כי ישנה מחלוקת הראשונים בעניין זה. הרי ישנה משנה במסכת כתובות ודף מ"ז ע"ב, האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר

ובביאה. דהיינו בכסף הקידושיין. כל זמן שהיא קטנה, עד שהיא נערה, הוא זכאי בקידושיה. זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה. והגמרא שם דנה, מהיכן הדבר נלמד, היא מביאה שם את כל הפסוקים. ידוע כי המקור לקידושיין, הוא מן הפסוק בְּנִעְרֶיךָ בֵּית אָבִיךָ ובמדבר ל', י"ז, כל שבח נעוריה [בגמרא כתוב נעורים] לאביה. כל הרווחים שיש ממנה, שייכים לאביה. השאלה היא, לגבי מציאתה, האם יש לה את אותו הדין, כמו קטן, כאשר היא סמוכה על שלחן אביה. ומה הדין, כאשר אינה סמוכה על שלחנו. האם היא נחשבת גדולה, או שלא. גם אם אינה סמוכה על שלחנו, כתוב בנעוריה בית אביה, כל שבח נעוריה לאביה.

המאירי מביא דעה האומרת כך, ושישנם החולקים. וז"ל, מה שייעדנו במשנה לבאר במציאת בנו ובתו כך הוא, כל שהם סמוכים על שלחנו, אפילו גדולים, הרי אלו של אב. ואם אין סמוכין על שלחנו, בקטן, הרי הוא לעצמו. ובקטנה, ואף בנערה, לאביה. לגבי הקטן, הרי הוא לעצמו, כפי שאמרנו, מכיון שכעת כבר אינו סמוך על שלחן אביו. אבל לגבי קטנה, בכל זאת מציאתה לאביה, כי כל שבח נעוריה לאביה. כנראה זאת הסברא שלהם. ווע"ע בקידושיין דף ג' ע"ב. ויש חולקים בזו לומר, שאף לעצמה. לדבריהם, לגבי קטנה, אפילה שאינה סמוכה על שלחן אביה, מציאתה לעצמה. מה הם יאמרו, על הלימוד מן הפסוק בנעוריה בית אביה, כל שבח נעוריה לאביה? וכשאנו משיבין להם מאמה העבריה, שמציאתה לאביה, הם משיבים, שזו כסמוכה על שלחן אביה היא, שמכח אביה היא סמוכה על שלחן אדון. ואף אנו כתבנוה כן בפרק ראשון של קידושיין.

את הראיה הזאת, מביא בעל אור לציון [בפרק מ"ז דף רפ"ב]. א"כ לכאורה, ישנו כאן מאירי האומר במפורש סברא דומה. דהיינו, הרי אמה עבריה, נמצאת אצל האדון. אביה מכר אותה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

כאשר היא נמצאת אצל האדון, בודאי שמציאתה לא שייכת לאדון, וגם לא לעצמה, כיון שבעצם הכל בא מכוח אביה. משא"כ לגבי חנוכה, לא זה הנושא. אין כאן שאלה כזאת. בחור ישיבה, אביו לא מכר אותו. זה לא עניין ממוני, למי הוא שייך, ומה הוא עושה? אלא העניין הוא, היכן נקרא הבית שלו? לגבי חנוכה, אתה צריך לפרסם את הנס. חז"ל קבעו, שיהיה פרסום הנס בכל בית. כאשר ישנה משפחה המדליקה בביתה, הבית הזה פירסם את הנס. כעת השאלה, היכן נחשב שאתה נמצא? בבית הזה או בבית השני? זה לא שאלה, כמו באמה העבריה, מבחינת דיני ממונות, אשר חלק מכך זהו עניין מציאתה, עניין של רכוש, למי הוא שייך? אלא השאלה, האם הבחור קשור לבית הזה, או לבית השני. אין ראייה מאמה העבריה, מזה שהיא נחשבת סמוכה על שלחן אביה, שמהבחינה הזאת גם בחור ישיבה יהיה נחשב סמוך על שלחן אביו. כי בחור ישיבה, הוא בעצם קבוע במקום אחר, ובמקום שהוא נמצא, הוא לא עושה פירסום הנס. מה הקשר?

ישנו חילוק, בין הנושאים. וכפי שאמרנו, בכל מקרה, גם אם כן, זהו דבר שאינו מוסכם.

ולתועלת המעיינים החפצים להעמיק העיון בדברי המאירי דלעיל, אציין לכמה ספרים שדנו בדבריו. בית אהרן (מגיד) ח"ה דף ק"א. ברכת אהרן (מיאסניק) על מס' קידושין פט"ו דף ס"ג ד"ה תוספות. ארחות יהודה (ניימן) עבר עברי דף קל"ט ק"מ. קובץ ביאורים על הרמב"ם הל' עבדים פ"ג דף פ"ו. קובץ הראב"ד על ב"מ דף י"ב ע"ב. בלימודי ניסן דף קכ"ה קכ"ו ד"ה והרישב"א.

ממילא יוצא, שהדין הזה איננו מוכרע. אין ראייה לדין הזה. נשארה כאן, מחלוקת בסברא, בלי ראיות ברורות, לא לשיטה הזאת ולא לשיטה השנייה. ולכאורה, צריכים לראות את משקל הדעות. ישנם כאן גדולי ישראל, אשר מתווכחים לגבי הנושא הזה, הראשון שבהם הוא החזון איש, וכמובן שתלמידי החזון"א יאמרו שאם החזון"א אומר כך, מי שוקל כנגדו? הוא היה גדול הדור, מישהו יכול לחלוק עליו?

היא נחשבת, סמוכה על שלחנו. כבר כמה שנים, היא עובדת אצל מישהו אחר. הרי הדין הוא, וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת פֶּתוֹ לְאָמָה וְגו' וּשְׁמוֹת כ"א, ז', אסור לאדם למכור את בתו, אבל אם לא נשאר לו שריד רח"ל, אין לו לא קרקע ולא מטלטלין ואפילו לא כסות, לאדם כזה מותר למכור את בתו. כתוב גם, שצריך לכפות אותו, להחזיר אותה. אבל אם הוא לא הצליח, אין לו את האפשרות לשלם את הכסף, היא נשארת שפחה ועיין רמב"ם פרק ד' מהלכות עבדים הלכה ב'ו. א"כ, היא הולכת אצל האדון, ועובדת כמה שנים. אומר האור לציון, למה היא נקראת סמוכה על שלחן אביה? כיון שאחרי כן, היא תחזור לאביה. יוצא כי למרות שבעצם היא נמצאת אצל האדון, היא אוכלת וישנה שם, ועובדת שם אצל האדון, אבל כיון שאביה מכר אותה, היא נחשבת סמוכה על שלחן אביה, כי מכוח אביה היא סמוכה על שלחן האדון. א"כ זאת ראייה לנ"ד, כי גם בחור ישיבה, זה אותו הדבר, והוא נחשב סמוך על שלחן אביו. זאת הטענה שלו.

גם אם הדבר נכון, דהיינו הדמיון מילתא למילתא הוא אכן אותו הדבר, אבל סוף סוף זאת מחלוקת. המאירי מביא, שישנן שיטות כאלה. א"כ, הדבר אינו פשוט.

אבל חושבני, כי ישנו חילוק. הדבר אינו דומה. לגבי אמה עבריה, הנדון הוא כספי, ממוני. אביה מכר אותה, היא נמצאת אצל האדון מכוח כספו של אביה. אם היא היתה נשארת בבית, היא היתה עוזרת בענייני הבית, עובדת בבית. אבל כעת אביה ויתר על כך, והיא כעת עובדת אצל האדון. א"כ יש לו את הזכות, כאשר היא עובדת אצל אדם אחר, ההנאה שלו שהוא קיבל את התשלום על כך, ממילא בעצם היא נמצאת שם מכוח הזכות שלו. זהו עניין ממוני. לכן, גם מציאתה צריכה להיות שלו, כיון שלגבי כל העניין הממוני, כיון שאביה, הוא זה שמכר אותה. אם לא, היא היתה צריכה להיות בבית, ולאכול על חשבון אביה. לכן גם

ולגבי הגאון רבי עזרא עטייה, הוא אכן היה גדול, אבל וכי הוא יכול לחלוק על החזון איש?

שאלה כעין זאת שמעתי בעבר, לגבי עניין שיעורי תורה. כידוע יש את שיעור חזו"א, ויש את שיעור הגר"ח נאה. ישנם השואלים, מה הפירוש? החזו"א והגר"ח נאה, זה לעומת זה, וכי זה משקל? התשובה לכך, היא פשוטה. כי נכון שאומרים שזה שיעורי הגר"ח נאה, אבל בעצם זה לא הוא, אם הכוונה שהוא חולק על החזון איש. הגר"ח נאה, הוא רק כתב ספרים, מה שהוא בירר וישב על המדוכה של כל שיעורי התורה. והחזון איש, הלך בשיטת הצל"ח והנדע ביהודה, אשר הגדילו את השיעורים, כיון שהכזית שלנו הוא התקטן וכו' ועיין שיעור מוצש"ק עקב ה'תשע"ד, וממילא ה"ה לכל שיעורי תורה, כגון אצבע וכו'. הגר"ח נאה, לא חידש משהו, הוא רק יישב, ובירר וליבן, וקבע במסמרות את השיעורים הללו, אשר היו מקובלים כך פחות או יותר בעיקו"ת ירושלים ת"ו, וברוב ככל תפוצות ישראל. אמנם מייחסים זאת אליו, כי הוא היה המכה בפטיש, כי הוא קבע את המדות לפי הנהוג בזמנינו, בגרמים ובסנטימטרים. אבל בעצם זאת אינה מחלוקת ביניהם. זאת תשובה ברורה, לגבי השאלה הזאת. הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שהוא מחזיק משיעורי הגר"ח נאה, כפי מנהג ירושלים, שאלו אותו את השאלה הזאת, והוא ענה כך, שזו אינה קושיא, כי אין כאן מחלוקת בינו לבין החזו"א. שיטת הגר"ח נאה, זה מה שהיה מקובל בכל תפוצות ישראל, ובודאי שזהו משקל כבד, עניין כבד משקל, כנגד דעת החזו"א, חוץ מן הדברים האחרים. אדרבה, החזו"א הוא שחידש.

אבל דבר זה, אינו שייך לגבי הנושא שלנו. כי נדון דידן, זאת מחלוקת בסברא.

זכורני, כי בזמנו השתתפתי בלוייה של הגאון רבי עזרא עטייה, הייתי אז בחור בישיבת קול תורה בירושל"ו. אני זוכר זאת עד היום, שאמרו שם בהספד, שהחזו"א ביקר בישיבת פורת

יוסף, ודיבר איתו בלימוד, והחזו"א אמר שהסברא שלו היא כמו סברא של רשב"א. הנני זוכר זאת בבירור, עד היום. כמדומה אני שהדבר נאמר, לפני שקיעת החמה, ברגעים האחרונים של קבורה, בסתימת הגולל.

חיפשתי בעת ומצאתי כי הדבר מובא בספר פאר הדור [חלק חמישי עמ' קנ"ה, הוספות לכרך שני], הם כתבו זאת קצת בשינוי. הם מספרים בחלק שני, על ביקור החזון איש בכותל המערבי, ובישיבת בית אל. אבל על הביקור בישיבת פורת יוסף, לא היה להם בהתחלה פרטים. לכן הם כותבים כך, הרה"ג ר' יהודה צדקה משלים, שאחר כך ניגש החזו"א לראות את הישיבה לספרדים פורת יוסף, ונפגש שמה עם ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטייה, מגדולי הדור, נפטר ביום י"ט אייר תש"ל. אני נכנסתי לישיבת קול תורה, בשנת ה'תשכ"ח. (שזה לפני כן -דהיינו ה'תשכ"ז, זכינו לכותל המערבי, במלחמת ששת הימים). זכיתי להשתתף בלוייה, ושמעתי זאת שם. אבל הם מספרים זאת בשמו, בלי קשר ללוייה. שהרצה לפניו חידושים בהלכה, והפליא אותו בעיוניו ההגיוניים. הג"ר עזרא היה בעל סברא גדול. תשמעו מה כתוב שם, ישנה כאן נקודה מעניינית, חזיון נדיר בין חכמי הספרדים, אשר עיקר חילם לאורייתא בבקיאות. אם ישנו אצלם אחד, שהוא בעל סברא, זה קצת חידוש. עד שבצאתו מעל פניו אמר החזו"א, שדרכו בלימוד היא דרך הראשונים. כך כתוב שם. אבל אני זוכר, שאמרו בלוייה, שהחזו"א אמר, שהסברא שלו היא כמו סברת הרשב"א. כך שמעתי אז. אינני זוכר, מי אמר זאת, כיון שהייתי רחוק.

צריכים לדעת, כתוב בספרים, כי עיקר גדולת חכמי ישראל היא, בסברא, בהבנה. גדולי ישראל נשתבחו בסברא ישרה. הרא"ש היה באשכנז, וברח משם והגיע לספרד. הרי בגלל עלילות, הכניסו את מהר"ם מרוטנבורג לבית הסוהר. והרא"ש, שהיה תלמידו של מהר"ם

שערי יצחק – השיעור השבועי

בכל אופן, חושבני כי גם לגבי הנקודה הזאת, אם תלמידי החזו"א, אשר יודעים שהחזו"א העריך והחשיב את הגאון רבי עזרא עטייה, עד כדי כך, בודאי שיש לכך משקל, אשר גם הם צריכים להתייחס לכך, ולתת לכך כבוד. בעזרת ה', עוד מעט תראו, למאי נפקא מינה.

אם כן, אמרנו עד עתה שתי נקודות. ראשית, הראיה מן הגמרא לגבי רבי זירא, או אמה עבריה, לגבי דין סמוך. ונקודה שנייה, מהו המשקל.

מתי יש לראש ישיבה דין של מרא דאתרא.

הנקודה השלישית, אשר רציתי לדבר עליה היא, שישנם ראשי ישיבה אשכנזים, אשר כופים את דעתם על הבחורים התימנים והספרדים. הם רוצים, שהבחורים ידליקו בברכה.

באו אלי בטענה, אמרו לי כך, הרי כתבת בשו"ת עולת יצחק וחלק ג' סימן ב' אות ו', כי לראש הישיבה יש דין של מרא דאתרא.

ואמנם כתבתי שם בס"ד כך, הרחבתי הדברים וכתבתי הנראה לפק"ד, ולעניין דינא אתם תבחרו ולא אני, כי לענ"ד סוף סוף הכרעת ראש הישיבה מכרעת בישיבתו, ר"ל שיש לו בישיבתו דין מרא דאתרא. הנושא שם הוא לגבי בחורי ישיבה, האם בשעת התפילה יהיו עם הטלית על הראש, או עם מגבעת? ראש הישיבה אמר כך, והבחור לא רצה לשמוע. היה ויכוח בעניין.

אבל צריכים להקדים בעניין זה, כי אני מדבר על ראש ישיבה שהוא פוסק הלכות. רוב ראשי הישיבות בזמנינו, אינם כאלה. בתשובתי שם, המדובר על הרה"ג פינחס ברונפמן שליט"א, ראש ישיבת כנסת שלום, שהוא תלמיד חכם, וגם פוסק הלכות. לפי מה שנודע לי אז. וכן ממה שראיתי בתשובתו. אבל ראש ישיבה, שהוא לא פוסק הלכות, אלא הוא רק חריף ולמדן

מרוטנבורג, חשש לחיי עצמו, ברח והגיע לספרד. הוא התארח בביתו של רשב"א, אשר היה בברצלונה שלושה ימים. וכיון שלא הכירו אותו שם, הוא ביקש מרשב"א שיכתוב לו המלצה. הרשב"א כתב בהמלצתו על הרא"ש, שהוא אדם גדול, ובעל סברא. זהו השבח שהוא שיבח אותו.

דרך אגב, אם אני כבר מדבר על הנושא הזה, דיברנו לפני כמה שיעורים [שיעור מוצש"ק לך לך ה'תשע"ז] על הפני יהושע, ועל בעל כפות תמרים, זהו מהר"ם בן חביב, בעניין הפיוט 'לך אלי תשוקתי', שיש בו וידוי, ואמרתי כי בעל פני יהושע כתב שלא האריך בחידושו על פרק לולב הגזול, כיון שכבר יש את הספר כפות תמרים.

לאחר מכן, ראיתי דבר עוד יותר מיוחד. בספר שמות בארץ [עמוד י"ז], למהר"ם בן חביב, הכולל את כל הספרים הללו, כפות תמרים ויום תרועה ותוספת יום הכיפורים, מביאים בהתחלה דברים על תולדות המחבר, ואת מה שכתב הפני יהושע במסכת כתובות סימן נ"ו, תשמעו איך פעם האשכנזים החזיקו מגדולי הספרדים.

כתוב שם בשם הפני יהושע [במסכת כתובות סימן מ"ז] כך, צא ולמד מה כתב גדול האחרונים מהר"ם בן חביב ז"ל בספר גט פשוט וכו'. ויאמר יהושע, כך אומר על עצמו בעל פני יהושע, עתה באתי במגילת ספר, כתלמיד הדן לפני רבו וכו'. הוא החשיב את עצמו, רק כתלמיד שלו. ואף שידע אני מיעוט ערכי לפני כל גדולי האחרונים מהספרדים. מה אני שוה כנגדם? ומכללן בעל פרי חדש, ובעל ספר גט פשוט, שכל אחד ואחד מהם, קטנו עבה ממתני, ומה גם כי בכולן וכו', ומתיירא אני להכניס ראשי ביניהם, שמא ירוצו גולגלתי.

זהו דבר מעניין. והסיבה לכך, היא בגלל שהגדולים הספרדים הנז"ל היו בעלי סברא. את זה האשכנזים מעריכים. ואכמ"ל.

גדול. והוא אומר שהבחורים ידליקו, כי כך החזון איש אמר. זה לא שכך הדעה שלו, הוא בלא"ה לא פוסק הלכות בשאלות אחרות, הוא אמנם למדן ותלמיד חכם גדול, אבל לא בפסק הלכה. או שהוא אומר כך, בגלל שכך הגרי"ש אלישיב אמר. אבל הרי הגרש"ז אויירבך, אומר אחרת? לא, הוא מחזיק מהרב הזה, מפני שזה הרב שלו. או מכל מיני סיבות אחרות. יוצא שבעצם זאת אינה הדעה שלו, הוא בכלל לא פוסק ביתר השאלות הלכתיות, רק בנושא הזה הוא החליט להכריע.

לפעמים ישנו לכך שיקול אחר. לא בגלל שהוא רוצה שהבחורים יעשו כמו רב מסויים, אלא מבחינה חברתית, מבחינת הישיבה, שתהיה לבחורים הנהגה כללית. אבל חושבני, כי לגבי נד"ד שאני, כיון שזה אינו דבר הנעשה בפרהסיא. זה לא כמו השאלה הנז"ל, לגבי בחורי ישיבות בזמן התפילה, האם יתעטפו בטלית או שילכו עם מגבעת. איך תהיה צורת הישיבה, איך זה יראה. בזה אולי יש לראש הישיבה כוח, אם הוא רוצה שיהיה לישיבה סדר מסויים, הכוונה מסויימת. אבל בנ"ד, השאלה היא האם יברכו או לא יברכו, או האם ידליקו, זאת אינה שאלה של דבר הניכר, כי מנורות החנוכה נמצאות בחדרים.

אבל אם ראש הישיבה הוא גם פוסק הלכות, פוסק על שאלות בכל חלקי התורה, או בחלק נכבד מהן, כגון ביורהדעה, בהלכות שבת ובהלכות תפילה וכו', וכך היא הדעה שלו בנושא הזה, אזי ממילא אם יש לו דין של מרא דאתרא, ובודאי שישנו משקל לכך.

פירושו של-דבר, שבמקום שישנו מרא דאתרא, האדם אינו יכול לא לקבל את דעתו, הוא כפוף למרותו. גם אם הוא חושב אחרת, הוא צריך לקבל את דעת המרא דאתרא. הוא לא יכול לומר, נכון שכך אומר המרא דאתרא בכפר שלי, או בישוב שלי.

אינני מדבר, על העיר בני ברק ת"ו. בבני ברק, אין 'מרא דאתרא'. כי פה בעיר ב"ב, בלי עין רעה, ברוך ה', כולם חכמים, כולם נבונים, כולם יודעים את התורה. ישנם הרבה מרא דאתרא. בכל רחוב, או בכל בית הכנסת, ישנו מרא דאתרא. אבל המדובר למשל באיזה מושב או כפר, שישנו רב אחד. האדם לא יכול לומר, אכן אני גר כאן, ונכון שהרב אומר לעשות כך וכך בעניין העירוב, וכדומה, אבל לי נראה לעשות כדעת הרב שלי הנמצא במקום אחר. אין דבר כזה. כאן במקום הזה, הוא המרא דאתרא.

אבל הכל מדובר, לגבי דברים הנעשים בפרהסיא, בכך אינך יכול לומר, שאינך מקבל את דעת המרא דאתרא, כי אתה כפוף למרות שלו. אם הדבר לא מוצא חן בעיניך, תעבור למקום אחר. אי אפשר לעשות בפרהסיא, כנגד דעת המרא דאתרא. אותו הדבר, לגבי רב בית הכנסת, אם הוא תלמיד חכם. ישנו רב בית הכנסת, שאינו תלמיד חכם, הוא אינו פוסק בשאלות הלכתיות. הוא רק מארגן את העניינים, מגבש את הציבור, ומכווין את הדרך. אבל לגבי פסק הלכה, הוא לא פוסק ולא מחליט. בזה אולי הדבר אינו מחייב, אלא רק שלא לעשות דברים, אשר יש בהם משום זלזול בכבודו.

בכדי לסדר בפניכם את הדברים, אביא בפניכם מתוך הכתוב בספר הדר זקנים ו'להר"י שוורץ, דיני כיבוד רב, עמ' 115].

שאלה מהקהל: האם דין מרא דאתרא, הוא גם לגבי רב שנתמנה כמינוי פוליטי?

תשובת מרן שליט"א: בדרך כלל, כאשר הוא מינוי פוליטי, בלאו הכי לא שואלים אותו ולא שומעים לו... אבל לפעמים, הגם שזהו מינוי פוליטי, הוא מקובל גם על הרבנים. לפעמים הדבר משותף. ישנם כאלה, וישנם כאלה. בדרך כלל, למשל בעיר וילנא, היה רב מטעם, והיה את הגר"ח גרודזנסקי, בעל ספר אחיעזר.

שערי יצחק – השיעור השבועי

נזכרתי כעת, כי פעם הייתי בברית מילה, ובירכתי על הכוס, אשר קידש ידיד מבטן וכו' ברוך אתה ה' כורת הברית, תשתלח אסותא וכו', קיים את הילד הזה לאביו ולאמו וכו'. לאחר מכן, ניגש אלי תלמיד חכם אחד, ולצערי מהקהילה שלנו, ושואל אותי, מדוע לא שתית לאחר 'כורת הברית'? ענית לו, כי כך המנהג שלנו, כך מהרי"ץ זיע"א כותב. הוא אומר לי, לא, כל ראשי הישיבות שותים לאחר 'כורת הברית'. ענית לו, מה זה קשור? מה הדבר נוגע, האחד אל השני? תגיד לי, על איזה ראשי ישיבות אתה מדבר? ראשי ישיבות שאומרים שיעורים במסכת בבא מציעא, או ראשי ישיבות שלומדים גם שלחן ערוך? שהם פוסקים הלכה?

אכן ישנן דעות כאלה, סוברים שזה הפסק. אבל הם עושים כך, כיון שזהו המנהג שלהם. עכ"פ לא בגלל שהם למדו את הגמרא ואת השלחן ערוך, והחליטו בעצמם שכך צריך להיות. אנחנו התימנים נוהגים, שהכל הולך ביחד, שהכל צריך להיות על כוס של ברכה, לא כוס פגום, ושותים רק בסוף.

הוא אומר לי, לא, דוקא ישנו רבי עקיבא איגר בהגותו על שלחן ערוך בהלכות מילה, האומר שצריך לשתות מיד לאחר כורת הברית. אמרתי לו, במחילה מכבודך, אין רבי עקיבא איגר כזה. אני אגיד לך מה כן יש. פה הוא כבר נדהם. אין רבי עקיבא איגר כזה. יש בספר איגרות סופרים, שהביא בשם החתן של רבי עקיבא איגר, שאמר ש"נדמה לו" שכך רבי עקיבא איגר היה עושה...

לגופו של עניין, ישנה תשובה על כך באריכות בשו"ת עולת יצחק [ח"א סי' קכ"ד, וע"ע בחלק שלישי], הבאתי שם הרבה פוסקים, כמדומה אני יותר מחמש עשרה פוסקים, ובכללם הגאונים, האומרים שלא לשתות לאחר כורת הברית, אלא לאחר תשתלח אסותא וכו'. כל מה שאומרים, שייך לברכה, וזה לא נחשב הפסק.

למי התייחסו? אף אחד לא יודע מהרב ההוא, לא שמעו ממנו. אבל הוא היה רב, מטעם השלטון. רב מטעם, התחיל כבר אז ברוסיה, בדורות ההם, שהממשלה והשלטון היה מתערב, וכך בעוה"ר זה גם היום.

בספר הדר זקנים [שם] כתב כך, מרא דאתרא תלמיד חכם שנתמנה להיות רבה של עיר, קהילה, בית כנסת וכדומה, חייבים אנשי קהילתו לנהוג בו כבוד כרב, ואפילו מי שלא למד ממנו.

אבל לאחר מכן [בעמ' 116] הוא כותב כך, יש לדון, האם כל בית כנסת נחשב כ"קהילה", ורב בית הכנסת ייחשב כמרא דאתרא. במיוחד יש לשאול, כאשר רב בית הכנסת הוא בעיקר עוסק בהנהגת הקהילה, ולא בעניין פסיקת הלכה, שבשאלות מסובכות הוא פונה אל מורי ההוראה המפורסמים בעיר.

כעת הוא מביא, את הנוגע לעניינינו, וכמו כן יש לשאול בגדר ראשי ישיבה בימינו, שאינם עוסקים בפסיקת הלכה, אם יש להם דין "רב", שאסור להורות במקומם. בזמנינו, רוב ראשי הישיבות, הם כך. אמנם ישנם ראשי ישיבות מפורסמים, שהיו תלמידי חכמים גדולים, גם בהלכה למעשה. למשל, הגרש"ז אויירבך.

זכורני, כי פעם אחת באמצע השיעור, אינני יודע כעת מדוע הוא קצת כעס על הבחורים, ולכן הוא אמר, בשביל מה אני צריך לבוא לכאן? יותר טוב היה אם הייתי נשאר בבית, ואברר איזו הלכה. למה אני צריך לבוא לפה, ולמסור כאן שיעורים?

אצלו אדרבה, התחום שלו היה יותר בהלכה. מסירת השיעורים בגמרא, היה אצלו בתורת תפקיד, בדרך אגב. כך פתאום הוא הביע את משאלות ליבו, שהוא היה מעדיף כך, ולא רק לשבת ולדבר פלפולים ולמדנות. בכל אופן, הדבר אינו מצוי, אין הרבה ראשי ישיבות כאלה.

הכל כברכה אריכתא, כיון שזה מן הענייין. בכל אופן, מהרי"ץ זיע"א אומר, ועם שוני"ם אל תתערב.

והוא ממשיך וכותב [בספר הדר זקנים] כך, כמו כן בעיר גדולה שממנים "רב ראשי", אבל ישנם הרבה מורי הוראה בעיר, צ"ע אם רב כזה נחשב כמרא דאתרא שאסור להורות במקומו. וכי אותו רב, ממנה את מורי ההוראה שבעיר? הוא לא ממנה אותם. ממנים אותם, אפילו מבלי שידע. לא צריך אישור מהרב, והוא גם לא מתייחס אליהם, והם לא מתייחסים אליו. ולכאורה תלוי הדבר באם אין שום מורה הוראה מתמנה אלא על פיו, אז הוא נחשב כרב לכל דבר. אבל אם תושבי העיר נוהגים למנות מורי הוראה גם מבלי ידיעתו, אין הוא נחשב כמרא דאתרא לעניין פסק, אלא לעניין שאר כיבודים וצ"ע.

לאחר מכן הוא מדבר על מה שהזכרתם מקודם, רבנים המתמנים שלא על פי הציבור, כמו שנהגו בארץ ישראל, שהרבנות ממנה אנשים על ידי הסכמים או "גופי בוחרים" שאינם נבחרים הציבור, לכאורה אינם נחשבים כמרא דאתרא, במיוחד אם אין הציבור פונה אליהם בשאלות וכדומה.

ובדף 117 הוא כותב כך, הכל חייבים לבקר את המרא דאתרא של מקום, כל זמן שהוא ממלא את תפקידי המרא דאתרא, וכל עניני העיר מוטלים עליו. דברי תורה להאדמו"ר ממונקטש ח"ו סי' ט'. ואין לחלוק על המרא דאתרא, אפילו מי שצודק בטענותיו. וצריך לקבל מרותו. ואינו יכול לומר, שהוא תלמיד או שהוא מחסידי רב פלוני שבמקום אחר. ואין לך אלא "כהן שבימין", ו"מן המקום ההוא", "על פי התורה אשר יורוך". דברי תורה ח"ב סי' ל"ח.

הוא מביא שם נדון מעניין, וראה בשו"ת מהר"מ שיי"ק יו"ד סי' רי"ט, מה שכתב אודות

קהילה שהחרימו את המרא דאתרא שלהם, מפני שזלזל בכבוד האדמו"ר שלהם שבמקום אחר. הם אמרו, כי כיון שהמרא דאתרא הזה, זלזל באדמו"ר שלהם, הוא מוחרם. ישנה שאלה, כיצד להתייחס לנושא הזה. וראה עוד בשו"ת מהר"ש איגר סי' ל"ג.

היוצא מן האמור, כי מה שכתבתי בשו"ת עולת יצחק, שראש הישיבה נחשב מרא דאתרא, המדובר על ראש ישיבה שהוא גם פוסק הלכות. אבל אם הוא רק רוצה כך, כיון שהוא חושב שצריך לנהוג לפי רב מסויים, איך לכך משקל של פסק הלכה.

שאלה מהקהל: ישנו פוסק, וישנו מורה הוראה. מורה ההוראה למד בספרים מה הפוסקים פסקו, ושואלים אותו שאלות. וישנו פוסק, שהוא מעצמו מכריע. למה הרב התכווין בדבריו? תשובת מרן שליט"א: אתה צודק שישנו חילוק ביניהם, אבל בכל אופן לעניינינו הדבר לא משנה. העיקר הוא, שהוא פוסק שאלות, יש לו יד בהלכה.

שאלה מהקהל: ראש הישיבה יודע ואומר את הפסק של החזון איש בנדון. תשובת מרן שליט"א: בסדר, אז הוא אומר כך, רק כיון שכך החזון"א אמר, אבל באופן המדובר ודאי אינו יכול לכפות זאת על הבחורים בישיבה. ובפרט, שהדלקת נרות חנוכה, זה לא דבר הנעשה בפרהסיא בישיבה, אלא כל אחד בפני עצמו. גם בהרבה ישיבות שכל הבחורים מדליקים בפתח הישיבה, עשרות מנורות חנוכה במקום אחד, כי כנראה לא מסכימים להדליק בחדרים, או מסיבה אחרת, בכל אופן זה לא בולט מה כל אחד עושה, אם הוא מדליק ומברך או רק משתתף.

לגבי ענייני כלל ההנהגה בישיבה, בודאי שצריך לכבד את מה שהוא אומר, אסור לעשות כנגד ראש הישיבה. הרבה פעמים פונים אלי בחורי ישיבות, מכל מיני מקומות, ואני

שערי יצחק – השיעור השבועי

על אביו שמדליק בביתו, אולם מתברר שאביו חושב שבנו מדליק בישיבה, ויוצא שאינו מתכווין בכלל לפטור את בנו. האב סובר, כיון שהבחור נמצא בישיבה, כנראה הוא מדליק בישיבה. הוא חושב, שכך צריך להיות. זה לא שבכוונה האב רוצה שהוא ידליק בישיבה, כיון שהוא סובר כמו הדעה ההיא. אלא מחוסר ידיעה, האב חושב, כי מה שהוא מדליק בבית, לא פוטר את בנו. וממילא, הוא לא מכווין עליו. השאלה היא, האם גם באופן הזה, הבן יצא ידי חובה? יכולים להיות, מצבים כאלה.

יכול להיות גם מקרה, שהאב שוכח מכך. דהיינו, הוא מדליק נרות חנוכה, והוא לא מתכווין על בנו. הוא חושב, שהוא מדליק רק עבור בני המשפחה הנמצאים בבית. הוא לא חושב על אלה הנמצאים מחוץ לבית. זו גם יכולה להיות שאלה, לגבי בני הבית ממש, אם הוא חשב כך, כיון שהם לא היו באותו הרגע על ידו.

לגבי החלק השני, הדבר יותר פשוט, כי אפילו כאשר האדם אינו מכווין בכך, בודאי שאם ישאלו אותו, הוא יאמר כך כך דעתו. אבל לגבי בחור הנמצא בישיבה, אולי הוא חושב, מה פתאום, לא חשבתי עליו, הייתי בטוח שהוא מדליק בישיבה.

ישנם נושאים, הדומים לעניין זה, ונראה שיש לפשוט משם את הספק שלנו, למרות שאפשר לחלק. מסתבר כך מסברא. דהיינו, אם נחליט כפי השיטות האלה, שההדלקה שבבית פוטר את בחור הישיבה, אזי לא משנה מה אביו חושב. העיקר שהוא לא יחשוב ההיפך, שהוא מכווין שלא להוציא אותו. מן הסתם, אם הדין הוא שהדלקת הבית פוטר את הבחור בישיבה, גם אם חשבת אחרת, בתום לב או מחוסר ידיעה, זה גם פוטר אותו.

שאלה מהקהל: והבחור סומך על ההדלקה שבבית?

אומר להם, אם ראש הישיבה אומר משהו, על אף שאין דעתי כמוהו, כיון שאתה נמצא בישיבה, אתה צריך לעשות את מה שראש הישיבה אומר. או תעבור לישיבה אחרת. אא"כ, זהו דבר שנעשה בשקט, לא בפרהסיא. כגון, אם אתה מתפלל בסידור בנוסח שלך. ראש ישיבה ספרדי, לא מוצא חן בעיניו לראות "תפלא"ל". תעטוף את הכריכה, שהשם לא יהיה בולט, וחסל. אבל לעשות בפרהסיא כנגד דעת ראש הישיבה, הדבר אינו שייך. בודאי שצריך לכבד אותו. אין בכך שום ספק. זהו דבר ברור.

ובנ"ד, אם יש לו משקל של פסק הלכה, או מבחינת שהוא גדול בתורה, ומגיע לפסקי הלכות מתוך עומק עיונו והיקף ידיעותיו, או אף מבחינת שהוא פוסק הרבה שאלות, שגם זה נקרא פסק הלכה, הוא המרא דאתרא, וצריך לעשות כדבריו. כך לגבי דבר שהוא בפרהסיא. אבל לגבי דבר שאינו בפרהסיא, אמנם אסור לך לפרסם שאינך עושה כמוהו, כיון שזהו זלזול בכבודו. אבל בינך לבין עצמך, אם הדבר אינו ניכר, אתה יכול לעשות זאת בשקט.

הערה מהקהל: ישנו ויכוח גדול, בין פוסקי ההלכה לבין ראשי הישיבות, לגבי חדר יחוד. ישנם רבנים ספרדיים, היוצאים כנגד ראשי הישיבות.

תשובת מרן שליט"א: נכון, כיון שזהו עניין שבפרהסיא, צריך לשמוע לראש הישיבה. יחוד, זהו דבר מורגש, הנעשה בפרהסיא. אבל ישנם עוד שיקולים נוספים, לגבי העניין הזה. צריך לדון כל נושא לגופו. ואכמ"ל בנושא. וכבר הרחבתי בס"ד בשע"ה חלק שביעי הלכות נישואין.

בדין אב החושב שבנו מדליק נ"ח בישיבה ואינו מכווין עליו להוציאו יד"ח.

ישנו נושא חדש, אשר לא ראיתי שדיברו עליו בכלל, וזוהי הנקודה הרביעית, מה הדין לגבי בחור שאינו מדליק בישיבה, כיון שהוא סומך

תשובת מרן שליט"א: כן. הוא סומך על כך. הוא אפילו לא משתתף בפרוטה.

ישנו נושא הדומה לעניין זה, לגבי כוס ברכת האירוסין בחתונה. הרי הרב מברך בורא פרי הגפן, ולאחר מכן את ברכת אשר קידשנו במצותיו וכו', או את שבע הברכות, והוא מתכווין להוציא אותם ידי חובה. מה הדין, אם החתן והכלה לא ידעו שהם יוצאים ידי חובה בברכה שלו, או שהוא לא התכווין לכך בהדיא. בדרך כלל אנחנו רגילים, להזכיר להם זאת מראש. אבל מה יהיה, אם הם לא חשבו על כך? הם לא ידעו, והדבר לא נאמר להם. מביאים לחתן את הכוס, אולם הוא אומר, אבל לא בירכתי. הרב התכווין להוציא אותי ידי חובה? אני לא חשבת. והחתן חושב, לברך עכשיו בורא פרי הגפן.

אומר בעל עזר מקודש וסימן ל"ד סעיף ב', הבאתי את דבריו בשלחן ערוך המקוצר חלק אבן העזר והלכות אירוסין וקידושין סימן ר"ו, בעיני יצחק אות שי"א, ד"ה והיא, דף קנ"ו] בזה"ל, נוהגים שהחתן והכלה שותים גסכין מכוס ברכת אירוסין ונישואין. וכיון שכך הוא המנהג, ממילא סתמיות דעת המברכים היא כמפורש שיוצאים ידי חובה על שתייתם בשמיעתם, וכך היא סתמיות דעת החתן והכלה כאילו כיוונו לצאת ידי חובה בשמיעתם.

הוא אומר, דבר חידוש. כיון שהמנהג הוא, שהחתן והכלה סומכים על ברכתו, אז גם אם המברך בעצמו לא התכווין להוציא אותם ידי חובה, הוא לא חשב עליהם, וגם הם לא חשבו על כך, אבל כיון שכך הוא המנהג, הדבר הולך לפי המנהג. לא משנה, שאתם בפועל לא חשבתם על זה. אלא, הולכים על דעת המקובל.

ישנה סברא הדומה לכך, באגרות משה [חלק ג' או"ח סימן ד"ו, הוא דן שם לגבי שליח ציבור שאינו מתכווין להוציא את הציבור ידי חובתם. הוא אומר, שהדבר לא משנה. הגם שעלית ולא

חשבת להוציא יד"ת, אבל אתה מתכווין לעשות את מה שצריך לעשות, כפי התקנה. א"כ יוצא, שלגבי כל דבר, לא הולכים על פי מה שנעשה בפועל, אלא שכביכול סומכים על דעת חז"ל, או על מה שההלכה אומרת.

חושבני, כי אפשר להשוות זאת גם לנושא שלנו. הגם שהאב אינו יודע זאת, וכאשר שואלים אותו הוא חושב שלא, הוא אומר שלא כיוון לכך, אבל ההלכה היא שהוא יוצא. אם האב לא התכווין במפורש שלא להוציא אותו ידי חובה, ממילא הולכים כפי הדין שזה פוטר, ולכן גם באופן הזה זה פוטר. נראה לי בס"ד, כי כך צריך להיות. גם באופן הזה. אבל הטוב ביותר הוא, לומר זאת במפורש, להוציא ידי חובה, ולפחות לכוון במחשבתו.

ולמדנו למסקנא לגבי עיקר השאלה דלעיל, כי מצד הדין א"צ בחורי הישיבות להדליק כלל, כי הם נחשבים סמוכים על שלחן הוריהם, ויוצאים ידי חובתם בכך. אבל טוב לצאת ידי חובת כולי עלמא, וישתתף כל אחד בפרוטה עם בחור אשכנזי שמדליק ומברך. [אין חובה לעמוד סמוך לו בעת הברכה, אבל כדאי ורצוי].

תגובת מרן שליט"א לדברי הגר"מ מאזוז שליט"א שפורסמו בעלון "בית נאמן" לגבי כתיבת האות ב"ת ללא עקב בצד אלא רק בזוית מרובעת.

ברצוני לעבור בעז"ה לנושא חדש, כמה אברכים עוררו אותי על כך, ובפרט ידידנו הרב יקיר שונם הי"ו, מהעיר אשקלון ת"ו.

הוא שאל אותי, לגבי מה שאמר הגר"מ מאזוז שליט"א בשיעורו, הוא הזכיר משהו שהיה בעבר, שהיית בבית שלו, והיה ויכוח ביניכם על עניין כתיבת האות ב"ת בלי עקב, האם זה כשר או שלא? ענית לי, אכן, אני זוכר שהיה משהו כזה, לפני שנים רבות, והדברים נמצאים אצלי בכתובים, אולם הסיפור אינו בדיוק כפי שאתה אומר.

שערי יצחק – השיעור השבועי

האותיות שבדפוס, שעושים את העקב בולט, בכדי שיהיה היכר. בודאי שלכתחילה, זה מה שצריך לעשות. אבל מה הדין בדיעבד, כאשר לא עשו זאת.

כתוב שם בעלון כך, יש עוד צורה באות בי"ת, וכותבים ככה העיראקיים, הם לא עושים לה ממש עוקץ יוצא, אלא עושים לה תג קטן יוצא מלמטה כלפי מעלה.

הדבר מסביר את המעשה שהיה עם רבי אלעזר בן ערך ובגמ' שבת דף קמ"ז ע"ב, ובקהלת רבה פ"ז אות ז', שעשה טיול והלך לדיומסת, שם ישנם מעיינות ופרחים, יין ומרחצאות וכדומה, ושכח את לימודו. הוא חשב, שיבואו החכמים אחריו ללמוד ממנו. לאחר שנה הוא חזר, וכאשר הוא עלה לספר תורה, במקום לקרוא, החדש הָזֶה לָכֶם [שמות י"ב, ב"ז], הוא קרא, הַחֵרֵשׁ הָיָה לָבָס. איך הוא שכח מכך? כיון שההבדל בין האות דל"ת לבין האות רי"ש, זהו הבדל דק, שהוא לא שם לב אליו. וגם במקום המלה 'לכס', הוא אמר 'לבס', התחלף לו כא"ף בבי"ת. והוא למד מוסרהשכל.

בכל אופן, אומר שם הרב מאזוז כך, פעם הייתי מסתכל בספרי תורה עיראקיים, ולפעמים הייתי מגיה ספרי תורה כאלה שהיו בפרדס כץ, ושם הייתי רואה בי"ת עם תג קטן, כנראה ככה היו עושים את כל הבית"ן. ואחרי שנים הביא לי סופר אחד, שמו ר' יוסף פינץ, תפילין שכתב, ויש שם עוקץ קטן כזה, ואמרו לו שזה פסול.

היו בבית על ידי הרב רצאבי ורבי מסעוד בן שמעון, אמרו לי, תשמע, זה פסול. אמרתי להם, זה לא פסול, אני מכיר ספרי תורה עיראקיים שכותבים ככה. אבל הם אמרו, שזה פסול. מה לעשות, "אחרי רבים להטות". אחר כך הרב [שלמה] מועלם שליט"א אמר לי, ככה ידוע בכל ספרי העיראקיים שכותבים כך, אם כן זה לא פסול, כי הרי הם כותבים קו כל שהוא,

לכן אמרתי, כי כדאי שנברר את הדברים מבפנים. הדבר התפרסם בעלון בית נאמן וגליון מס' 40, פרשת ויצא ה'תשע"ז. זהו הדבר האחרון שם.

נקדים להסביר, מהו נושא השאלה. הרי לאות בי"ת, ישנו עקב בצד ימין למטה, כעין בליטה. השאלה היא, מה הדין לגבי אות בי"ת, שלא עשו לה עקב. לא יצא משהו בולט, מצד ימין למטה, אבל יש זווית של 90 מעלות במדוייק. האם זה כשר, או שלא? זאת השאלה, פחות או יותר.

ולמעשה, אותה השאלה היא גם לגבי האות דל"ת. הרי ההבדל בין האות בי"ת לבין האות כא"ף הוא, שהאות כא"ף מעוגלת בפינה. גם למעלה, וגם למטה. וכן לגבי האות דל"ת, עושים אותה עם עקב, וזהו ההבדל בינה לבין האות רי"ש. אבל בעצם, ההבדל העיקרי הוא, זה לא העקב, אלא האם זה עגול או מרובע. דהיינו, האם ישנה זווית. מעיקר הדין, אם יש זווית באות דל"ת, גם בלי שום בליטה, לא מצד ימין ולא כלפי מעלה, כעין תג, מצד הדין זה כשר. כך היא ההלכה, כמבואר בראשונים, ובתשובת חת"ס [ו"ד סימן קס"ה]. זהו דבר מפורסם.

הערה מהקהל: אבל הראשונים, לא תמיד עשו עקב לאות דל"ת.

תשובת מרן שליט"א: נכון, כך אמרנו, שהם עשו תג למעלה. כך מבואר בגמ' ובמסכת עירובין דף י"ג ע"א וסוטה דף כ' ע"א, אתי ויתיב אַתְּגִיָּה דדל"ת יעו"ש. אבותינו בתימן לשעבר עשו כך את האות דל"ת, אבל עשו לה בליטה. אבל בנ"ד המדובר, שלא עשו אפילו את הבליטה הזאת. אלא, עשו רק זווית. זה לא עגול. בודאי שהתינוק יאמר, שזאת אות רי"ש. וכן לגבי האות בי"ת, התינוק הרואה זאת, יאמר שזאת האות כא"ף. לכן אין מה לשאול תינוק, לגבי הדברים האלה, כיון שהוא כבר התרגל לצורת

והרי אפילו מרובע בלבד כשר, קל וחומר שיש כאן איזה תג. אמנם לכתחילה, כותבים כמו שצריך. אבל אם אדם כתב ככה, תפסול לו את הספרי תורה שלו? תפסול לו את התפילין שלו? אי אפשר לעשות כך. צריך ללמוד כמה כללים, לא כל דבר ודבר תפסול. היום העולם לא יודעים כלום, היסטוריה לא יודעים, פוסקים לא יודעים, וכל אחד מרובע על פי מה שהוא שמע. תשמע מה שתרצה, אבל כשאתה בא לפסוק הלכה, צריך לדעת שיש סברות, יש כללים, ויש היסטוריה. ויש חכמים, ויש פוסקים. לא בקלות תפסול כל דבר. עד כאן דבריו.

כעת בדעתי להעמיד את הדברים על דיוקם, ולהזכיר נשכחות.

ראשית, מעולם לא פסלתי אות בי"ת, שאיננה מרובעת. בודאי שזה כשר. גם בי"ת מרובעת, וגם דל"ת מרובעת. זה לא הסיפור שהיה. הסיפור היה, שהיתה אות בי"ת מרובעת, עם יציאה, בליטה של דיו, קצת למעלה מתחתית האות, בכיוון הזה. [מרן שליט"א מדגים זאת לקהל]. זה משהו אחר בכלל. זה היה הנושא, ועל כך היה הדיון.

הדברים האלה, נמצאים אצלי בכתב, מאותו הזמן. בכללם מכתבים, של הרב מאזוז בעצמו. נזכיר לו נשכחות. כנראה הוא מדבר, מתוך הזיכרון, אבל זה בכלל לא היה הנושא. הדיון לא היה על אות בי"ת מרובעת, אלא על שאלה אחרת.

בנוסף, גם לא היינו בבית שלו בעניין זה, אלא לגבי עניין אחר. אולי הרב מסעוד היה, אינני יודע. אבל אני הייתי בביתו, בנושא האות גימ"ל, כפי שאמרתי בעבר [עייין שיעור מוצש"ק קרח ומוצש"ק ואתחנן ה'תשע"ב]. ראיתי שהוא טוען, שהאות גימ"ל הדגושה של תימנים, יוצאת מן החיך, ואמרתי לו, במחילה, זה לא יוצא מן החיך, והראיתי לו מהיכן זה יוצא. אני זוכר שהוא הסתכל היטב, ואמר לי, תגיד עוד הפעם. ובסוף הוא הודה, שאם זה כך, כמו

שאתה מבטא, אזי אכן הדבר נכון. הוא אמר לי, אני חשבתי שאתם אומרים ז'ה, שזה יוצא מן הלשון. אבל כאשר הוא הסתכל וראה, שזה יוצא מן החיך, הוא הודה. עניין זה, היה בבית שלו. אבל הסיפור דלעיל, לא היה בבית שלו. הכל היה בכתב. עוד מעט תראו זאת, לפי המכתבים.

הסופר הגיע אלי, יש לי גם את המכתבים שלו בעצמו, אני מתפלל על כך. לפי מה שרשום לי, יש לרב מאזוז צילומים מחליפת המכתבים הללו. עכ"פ אני פשפשתי בבית גנזי, בזכרונות ורשימות ישנות, עד שמצאתי זאת בס"ד. דהיינו את המכתבים המקוריים. והעתק מצורף בסוף החוברת בעמ' 23-24.

אקרא בפניכם את המכתבים, והכל יסתדר ויהיה מובן.

בס"ד יום ד' לסדר דברים ה'תשנ"ג. אנחנו בשנת ה'תשע"ז. עברו כבר 24 שנים, מאז שהיה הסיפור.

כב' הגר"מ מאזוז שליט"א. לפי מיטב ידיעתנו, הבי"ת הבבלי אינו יוצא כבליטה מהצד, כמו השאלה בתפילין אלו, רק עולה מלמטה למעלה. אמנם כשר, מצד שאינו עגול ככ"ף. אתם רואים? אין כאן נושא, האם זה כשר? בודאי שהכא"ף הבבלי, זה כשר. על כך, לא היה דיון. כאן אין המדובר, שהבליטה היא מן הצד. אך אי אפשר לומר שזה גם מהודר. כעת תשמעו, וליתר שאת, שאלתי מהרב נחמיה שאול הבבלי, ואמר לי שאין זו בי"ת כלל. מי שמכיר את הרב נחמיה שאול, ראש כולל תורה ושלום, שהוא עיראקי, ומתמצא בעניין, הראיתי לו זאת, והוא גם אמר שבודאי זאת לא בי"ת בבלי, מה פתאום? ותשובת כת"ר מהרה תצמח. הצי' יצחק רצאבי ס"ט.

אז עוד הייתי חותם ס"ט, אבל אחרי כן הפסקתי לכתוב ס"ט, אף כי אמנם אנחנו מפרשים את המלה ס"ט, סיינ טין, וכך נהגו רבים מן הרבנים

שערי יצחק – השיעור השבועי

בצד, קצת למעלה מתחתית האות. זה לא נורמאלי, לא מתקבל על הדעת. מה קרה לו? אלא מתקבל, שהוא כתב ועלה למעלה. אלא פשוט עשה את העוקץ כדרכו תמיד, אלא שלא ניכר השיפוע כ"כ. בזה הוא מודה, שהשיפוע לא כ"כ ניכר. זה משהו קצת מוזר, אבל לאחר שהוא הסתכל בזכוכית מגדלת, נראה לו כך.

יסתכל נא כת"ר שוב בזכוכית הלזו, הוא שלח לי את הזכוכית מגדלת, זה לא היה בבית שלו, הוא שלח זאת אלי, כמדומני הייתי אז בבית המדרש בכולל תורה ושלוש, בבניין הקודם החדש, ואם דעתו להכשיר, אצטרף גם אני אתו. ואם דעתו שאין זה מהודר, אבטל דעתי מפני דעתו. בכבוד רב נאמ"ן ס"ט.

שלחתי לו תשובה בזה"ל, כב' הגרמ"מ שליט"א. שלו' כת"ר ישגי לעולמין. הסתכלתי היטב באספקלריא המאירה, זהו כינוי לזכוכית מגדלת, ולא ראיתי שיפוע. א"כ השאלה היא, מה קרה לסופר הזה? למה הוא עשה משהו כזה מוזר, שאף אחד אינו עושה? ברור לי שהסופר לא נתכוון מעיקרא לכתוב בי"ת כזו מוזרה, אלא כנראה שנתקל מאיזו סיבה, כגון מחמת הדיו, או הקלף לא קלט, הדיו לא נתפס שם, או שהקלף לא קלט את הדיו, ונשארה רק הבליטה המרובעת בקצה. הסופר לא התכוון לכך, הוא עשה כפי שהוא רגיל, אבל בפועל, בסופו של דבר, כך יצא. זה מה שיש.

לאחר מכן כתבתי לו, הוספתי להביט באספקלריא מאירה טפי, לקחתי זכוכית מגדלת, עם מספר יותר גבוה, והיא שלוחה בזה עם המוכ"ז, שלחתי לו את זכוכית המגדלת, שרואים בה עוד יותר גדול, ונראה שבפועל אין אלא שיפוע קל סמוך לבליטה, והבי"ת הבבלי בולטת ועולה מן הקצה שלמטה לצד מעלה. אכן אתה צודק, לגבי האות בי"ת הבבלי, היא אכן עולה כך, אבל בנ"ד ישנה בליטה של שיפוע קל. זאת אינה הבי"ת הבבלי. זהו המכתב השני ששלחתי לו.

בתימן לחתום. אבל הספרדים, ישנם כאלה האומרים, כי זה ר"ת ספרדי טהור. [הערת העורך: רבים מקרב צאצאי מגורשי ספרד הצמידו לשמם את הכינוי ס"ט, ראשי תיבות "ספרדי טהור", כדי להדגיש את היותם צאצאים של אלו שלא נאלצו לנהוג כ"אנוסים", ונשארו תמיד בגלוי ביהדותם]. אז כל פעם היו שאלות, האם אני ספרדי או תימני? לכן החלטתי, לא לחתום יותר כך. אנחנו מפרשים, שזה רָפֶשׁ וְטִיט וישעיהו נ"ז, כ"ו, סיינ וטיין. כך אבותינו פירשו, שזה מלשון ענוה, סיינ וטיין, אני אפס וכלום. והספרדים אומרים, שזה ר"ת סיפיה טוב. וידוע שיש מביאים ראיה לכך, מזה שיש גם קצת חכמים אשכנזים שהשתמשו בראשי תיבות הללו. בסדר. אבל מאחר שישנם כאלה האומרים, שזה ר"ת ספרדי טהור, לכן אמרתי לעצמי, בשביל מה להסתבך, כל פעם יהיו שאלות, לכן הפסקתי לכתוב כך. פעם היה כתוב כך אפילו בחותמת שלי, אבל הפסקתי עם זה, בכדי לצאת "ידי חובת" כולי עלמא.

ישנו כאן מכתב תשובה של הגר"מ מאזוז בכתב ידו בעצמו, שלום וברכה. הסתכלתי בעת היטב בזכוכית מגדלת פי 10, ונראה לי שהבליטה איננה יוצאה מהצד ממש, אלא מלמטה ועולה בשיפוע כזה. הוא אומר, שהוא לקח זכוכית מגדלת מס' 10, וראה כי זאת אינה בליטה היוצאת קצת מלמעלה, אלא היא יוצאת מלמטה למעלה. דהיינו, זאת כא"ף מרובעת, אבל ישנה בליטה בתחתית האות מצד ימין, אשר עולה למעלה, כמין קוץ כזה. רבים מהבבלים, כתבו כך. זהו קוץ העולה בשיפוע, הוא מצייר זאת כאן. והיינו כשגמר הסופר לכתוב את בסיס הבי"ת (משמאל לימין כנהוג), עלה למעלה בשיפוע, ויצאה הבליטה הזאת. וביתי"ן כאלה ראיתי לאלפים בס"ת קדמונים (על הרוב בבליים). וגם אין להאמין שהסופר גמר את הבי"ת עם זוית ישרה, ושוב עשה לה עוקץ מלמעלה. לדבריו, איך יכול להיות, שהוא כתב ופתאום נהיתה לו בליטה

ואז הוא כתב לסיכום כך, בס"ד ג' מנחם אב ה'תשנ"ג. לכבוד הסופר היקר הרב יוסף פינץ שליט"א. הוא כותב לסופר תשובה, לגבי העניין הזה. שלום וברכה. הסתכלנו היטב בבי"ת של "ולאבתוך" בתפילין בזכוכית מגדלת, הוא כותב, 'הסתכלנו'. דהיינו גם הוא הסתכל בה, ויש ספק אם הבליטה של הבי"ת כדין. כעת, הוא מסתפק בכך. ואעפ"י שבודאי כשר, כי יש ריבוע, מכל מקום ספק מהודר יש כאן. ודעת הרה"ג ר' מסעוד בן שמעון והרה"ג ר"י רצאבי שליט"א שאין זה מהודר. לפיכך נכון להחליף. בכבוד רב, נאמן ס"ט.

בס"ד העמדנו את הדברים על דיוקם. הנושא לא היה על אות בי"ת מרובעת, כפי שהוא כותב בעלון בית נאמן. זה בודאי כשר, לא זה היה הנושא. אלא הנושא היה, על משהו אחר, ובסופו של דבר הוא גם הסכים שיש בכך ספק, ושעדיף להחליף זאת.

אינני יודע, מדוע בסוף הוא אמר דברים קשים, שלא יודעים כלום וכו'. תמהני, על מה יצא הקצף.

הערה מהקהל: על כך שלא לומדים היסטוריה. תשובת מרן שליט"א: עוד מעט ניווכח בס"ד.

התייחסות לנכתב שם בעלון לגבי פיוט לך אלי תשוקתי והמלה "ופגמתי".

הוא מוסיף שם [למטה בהערה 35] לגבי נושא נוסף, אשר דיברנו עליו בעבר [עיין שיעור מוצש"ק לך ה'תשע"ז], בעניין הפיוט לך אלי תשוקתי, מדוע לא הכל לפי סדר אל"ף בי"ת. ואמרנו אז, כי לא ברור מי חיבר את הפיוט הזה. האם זהו רבי אברהם אבן עזרא, או רבי יהודה הלוי, או רבי האי גאון. ישנן כמה דעות, בעניין זה.

הרב מאוזו אמר בשיעורו, כי בודאי שפיוט זה לא נתחבר בתקופה ההיא, כיון שמובאת שם המלה 'ופגמתי', ולא יכול להיות שבדורות הראשונים כתבו את המלה הזאת, חייב להיות

שזה מן הדורות האחרונים, כיון שבסגנון 'ופגמתי' משתמשים המקובלים, שהפגם מגיע למדות העליונות, דהיינו בספירות, קוראים לכך 'ופגמתי'. והסברנו אז, כי זאת אינה ראייה, כיון שבנוסח התימני שלנו, אין בכלל את המלים הללו, 'ופשעתי ופגמתי'. לכן הגעתי למסקנא, כי בודאי שזהו הנוסח הקדמון, והמחבר לא כתב את המלה 'ופגמתי', ומישהו אחר הוסיף זאת. א"כ, אינך יכול להביא ראייה, מי המחבר הראשון. הדבר נכון, בודאי שמישהו שהיה יותר מאוחר, הוסיף וכתב את זאת. כך אמרתי אז בשיעור.

לאמיתו של דבר, כתב מהר"ר שלמה בדיחי, בספרו עולת שלמה [דף תס"ב], שאת הפיוט לך אלי תשוקתי, חיבר רבי שלמה אבן גבירול. אינני יודע, מהיכן הוא לקח זאת. אבל כך הוא כותב בפשיטות, מבלי לציין מקור. ואכן, עכ"פ הדבר מתקבל על הדעת. כי לרבי שלמה אבן גבירול, יש סגנון עשיר, עם הרבה רגש, ממש מלים מיוחדות ומפוארות. כך בכל הפיוטים שלו. כגון כתר מלכות, שזהו פיוט שלו. לכן מסתבר, כי גם את הפיוט לך אלי תשוקתי, הוא זה שכתב אותו. [ומעוד סיבות, כפי שהרחבתי בס"ד בתשובה כת"י]. ור"ש בן גבירול היה הרבה לפני הרמב"ן, כידוע. והרמב"ן מזכיר פיסקא מתוך כתר מלכות שלו, בשער הגמול בעניין תחיית המתים ועולם הבא.

אבל לגבי המלים 'ופשעתי ופגמתי', אכן הוסיף אותן רב ספרדי מקובל, בדורות האחרונים. אולם אינך יכול להביא מכך ראייה, מי הוא הראשון אשר חיבר את גוף הפיוט.

כעת, הוא כותב שם בעלון, כי מישהו אמר לו איזו הערה אחרת, לגבי הנושא הזה. והוא ענה לו, בכדי ללמד את אותו החכם היסטוריה.

כתוב שם כך, פעם אמרתי, שבפיוט לך אלי תשוקתי, יש שמה את המלה 'ופגמתי', והמלה ופגמתי זה לא ביטוי שכתבו הראשונים. לא רבי יהודה הלוי כותב כך, גם לא אבן עזרא ואחרים

שערי יצחק – השיעור השבועי

בנויים על תורת הסוד ווהרחבתי בס"ד במבוא לס' רכב אלהים של מהר"ר יצחק ונה זצוק"ל]. רואים כי הקבלה, ממש הרימה את עם ישראל. לפני כן, היתה פילסופי, וכל מיני דברים, חושך ואפילה, חכמת יון. אבל, עם ישראל התחזק מתורת הקבלה. אם כן, כנראה שאחרי האר"י, מישוהו הוסיף את המלה ז'פגמתי, אבל לא היה כתוב כך במקור.

ממשיך הרב מאוזו ואומר כך, ושלה לי חכם אחד, מה פתאום, הנה אנחנו אומרים כל יום בוידי אשמנו 'ז'פגמנו'. אותו חכם טען לו, כי יש לנו בוידי את המלה 'פגמנו'. וכי סלקא דעתך, שזה בא רק אחרי המקובלים, אחרי האר"י. אמרתי לו, כן, בניחותא, זה בא אחרי האר"י, כי לפני כן לא אמרו פגמנו. תקח סידור ישן, כמו תפילת החדש, בית עובד, אפילו סידורים של גרבא, תראה שאין בהם באותיות מנצפ"ך דברים כפולים, פשענו בלבד, פגמנו זה מלה מאוחרת, שמי שעושה עבירה הוא פוגם למעלה, לכן הפיוט הזה חובר יותר מאוחר, ככה מסתבר.

גם לגבי עניין זה, ברצוני לראות כיצד הדברים באן צריכים תיקון.

פשיטא שהוא צודק, במה שהוא ענה לאותו החכם, כי בודאי שהמלה 'פגמנו' בוידי, זהו דבר שנוסף יותר מאוחר. אפילו לגבי האר"י ז"ל, אינני יודע האם האר"י אמר זאת. בכף החיים [סי' קל"א סק"ז] מובא, כי כך נוהגים בבית אל יכב"ץ. זהו ר"ת, יכון בצדק. זה בית המדרש של מקובלים בעיקו"ת ירושלם ת"ו, הנקרא בשם בית אל, היה שם רבינו שלום שרעבי זצ"ל ועוד מקובלים. הכף החיים, מביא זאת בשמם. בכתבי האר"י, אין לכך מקור כנראה. בכל אופן, הוא לא מציין מקור כזה. הרי הוידי מסודר לפי סדר אל"ף בי"ת, אז הם מוסיפים כפול, באותיות מנצפ"ך, כיון שישנן אותיות שהן כפולות. כא"ף כפופה, כא"ף פשוטה. מי"ם פתוחה, מי"ם סתומה וכו'. לכן, הם מכפילים

כותבים כך. זה היה אחרי שנתפרסמה הקבלה בישראל. ולכן, לא חיבר אותו אחד מהקדמונים.

הרי כידוע, עד זמן האר"י ז"ל, תורת הקבלה היתה בסתר. רוב הראשונים, אשר היו מקובלים, רק גדולי תורה מיוחדים, למדו קבלה. כך היה, עד זמן הרדב"ז. רבינו האר"י ז"ל, הוא היה הראשון אשר דיבר קבלה בפרהסיא, דהיינו ברבים. והרדב"ז, היה רבו של האר"י. הרדב"ז גם היה מקובל, יש לו ספרים גם בקבלה. אבל כאשר האר"י ז"ל, התחיל לדרוש בקבלה ברבים, הרדב"ז מיחה בו, מה פתאום, אלו דברים שהם כבשונו של העולם, יהיו תחת לבושך. אז נגלה אליהו זל"ט להרדב"ז, ואמר לו כי האר"י ידרוש, ולו נאה לדרוש בזאת ברבים.

כל הראשונים, הרמב"ן והרשב"א וכו', הם כותבים דברים של קבלה, אבל בהסתר. לא לימדו זאת לציבור, בצורה הרחבה, אלא ממש רק לתלמידים מיוחדים בודדים והגונים. ממש מעט. אבל מאז האר"י ז"ל, מלפני 400-500 שנה, תורת הקבלה יצאה לרשות הרבים.

בדורות הראשונים, אם היית שואל מישוהו, אדם רגיל, מה זה עשר ספירות, הוא לא היה יודע על מה אתה מדבר. אני עוד כאשר הייתי ילד, כבר ידעתי מה זה עשר ספירות, כי אבא מארי זצ"ל לימד אותי. אפילו את הראשי תיבות, כח"ב חג"ת נהי"ם. אבל אם הייתי לפני 500 שנה, לא ידעו מכך. כיום זה כבר נהיה, נחלת הרבים.

הקב"ה חס על עם ישראל. בעוה"ר מרוב הגלות וכו', היה צריך חיזוק, והרי הקבלה מוסיפה הרבה יראת שמים. כיון שלצערינו, הדורות ירדו, מן השמים נתגלו הדברים האלה, כל הקושיות וכו', הרבה דברים שתורת הקבלה מיישבת אותם. מי שיראה, גם בארץ תימן, כגון רבינו שלום שבזי זיע"א, איך השירים שלו

את האותיות הללו, על פי הסוד, שיהיו גם האותיות האלה. 'כזבנו, כעסנו'. 'מרדנו, מרינו דבריך'. 'ניאצנו, ניאפנו'. 'פשענו, פגמנו'. 'צררנו, ציערנו אב ואם'. חסרה שם מלה. א"כ, המקובלים הוסיפו זאת, כמבואר בכף החיים. בודאי שהוסיפו זאת, בתקופה מאוחרת. בנוסחאות שלנו, זה לא נתקבל עד היום. ובפרט התנגדו בהדיא להוסיף תיבת "ניאפנו", כידוע מדברי מהרי"ץ בעץ חיים, שלא להיות פוגם בציבור ונפגם ח"ו.

אבל בנוגע לפיוט לך אלי תשוקתי, בדקתי את העניין, ואכן כפי ששיערת, אמת נכון הדבר. ביררתי איך נדפס בסידורים הספרדיים הראשונים, כגון סידור ארס צובא, זהו הסידור של חאלב, וכן סידור ספרדי דפוס ליסבון משנת ר"נ, וכן מדפוס קושטנטינה משנת ר"צ, כולם כותבים את נוסח לך אלי תשוקתי, בדיוק כפי שהוא אצלנו בתכלאל. אה, בזכות מהרי"ץ זיע"א, נשאר לנו את הנוסח המקורי הזה. בעז"ה, נפרסם בחוברת 'שערי יצחק', את הצילום מדפוס קושטנטינה. מי שירצה, אראה לו זאת כעת לאחר השיעור. זהו בדיוק כפי הנוסח שלנו. כפי שאמרנו בזמנו, שחסר בסדר אל"ף בי"ת. כתוב כאן בדיוק, כפי נוסחאות הראשונים. [צילום בסוף החוברת בעמ' 25].

ממילא, הוא לא צודק. כי אדרבה, במקור זה לא היה, המחבר הראשון כתב כפי הנוסח שלנו, בלי זפגמתי, א"כ בהחלט יכול להיות, שאחד מן האחרונים הוסיף זאת. הדפוס הזה, הוא משנת ר"צ, לפני מהרי"ץ.

הוא מביא, את סידורי הספרדים האחרונים. הרי הוא אמר, שצריך לדעת את ההיסטוריה. א"כ, צריך לדעת את ההיסטוריה שבתחילה, ההיסטוריה הראשונה, שהם לא הכניסו את זה. הדברים ברורים, והלואי שכל הדברים יהיו ברורים, כמו הדברים האלה.

שאלה מהקהל: הדפוס הזה, הוא מלפני שנתגלתה תורת האר"י?

תשובת מרן שליט"א: זה לא קשור. הדבר אינו מחייב. חכם אחד החליט, שצריך להשלים את כל סדר אל"ף בי"ת. אני חושב, כי אולי מחבר הפיוט בכוונה לא כתב את כל סדר אל"ף בי"ת, כיון שהוא לא רצה שיהיה וידוי ממש, מטעם שהסברנו אז, לכן הוא דילג על כמה אותיות. אבל בא מישוהו, והשלים לפי סדר אל"ף בי"ת. הוא החליט, מה לכתוב באותיות החסרות, וגם שיהיה כפול. לכן הוא כתב, ופשעתי ופגמתי. הוא לא הוסיף רק את זה, אלא הוא הוסיף עוד אותיות אחרות. הדבר אינו קשור לתורת האר"י, אפשר להיות מקובל ולא לומר את זאת. בעל חמדת ימים כבר אומר, כי צריך להשלים את האותיות בפיוט לפי סדר אל"ף בי"ת. אבל הדבר אינו מחייב.

שאלה מהקהל: אינני שואל מצד תורת האר"י ממש, אלא מצד התקופה, האם הפיוט עצמו נכתב לפני תקופת האר"י?

תשובת מרן שליט"א: בודאי. זה מה שאני אומר. הפיוט הזה, רובו ככולו הוא קדמון. הרב מאוזו טען, כי אם כתוב בפיוט הזה את המלה זפגמתי, הדבר סימן שהפיוט התחבר לאחר האר"י. אבל אני אומר, לא, זה רק תוספת בפיוט, אבל במקור, זה בלא"ה לא היה כתוב. ממילא, אינך יכול להוכיח, מי הוא המחבר. והדברים פשוטים.

אין להשתמש במלה חנוכיה, אלא בשם מנורת חנוכה.

ברצוני לסיים בעניין חנוכה, להזכיר לכם זאת שוב. לצערינו, הצליח מעשה שטן. אנחנו כל הזמן מדברים, לגבי מנורת חנוכה, שלא להכניס את המלה חנוכיה, לא נותר כ"כ הרבה זמן כעת לדבר על כך, אבל לצערינו המלה חנוכיה נכנסה אפילו לספרי הלכה. ברוך ה', לא אצל כולם. אבל ישנם הרבה ספרי קודש, וכן בשפת הדיבור בציבור החרדי, הדבר הזה נכנס. לפי דעתי, זה ממש מעשה שטן. זאת מלה, שהמציאו "המתיונים" של דורותנו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

שאלה מהקהל: כשאני אומר זאת, מסתכלים עלי כאילו באתי מעולם אחר. תשובת מרן שליט"א: לא משנה. היום זה כך, ומחר יהיה אחרת.

שאלה מהקהל: גם הפסקי תשובות, תמיד הוא כותב את השם מנורה, ולא חנוכיה. תשובת מרן שליט"א: נכון. רבו וירבו כמותו בישראל. דרך אגב, גם הגר"ח קנייבסקי שליט"א אומר כך. ישנו מאמר ארוך בעניין זה, בקובץ דברי חפץ וגליון חמישי, תשרי ה'תשע"ז ב'שכ"ז, מדף קצ"ט. ברוך ה', לא אלמן ישראל. הדבר התפרסם, בעוד כמה ספרים. אבל, עדיין זה חלש. אני אומר, שתגיד ועוד הפעם תגיד, עד שזה יכנס ויקלט. לצערינו, ישנם הוכחות ברורות, שהמלה הזאת באה מהם, רק שלא כולם יודעים זאת.

בעזרת ה', במוצאי שבת הבאה, ליל ראשון דחנוכה, לאחר השיעור, תהיה בעז"ה מסיבת חנוכה, כולל קריאה במגילת בני חשמונאי, בשירה וזימרה.

אני מלמד עליהם זכות, כי הם פשוט לא יודעים, שהמלה הזאת באה מן "המתיונים". לא הייתי רוצה להזכיר את שמו, אבל הדבר כבר מפורסם, זהו בן יהודה, זה שנקרא על שמו אחד הרחובות הטמאים בעיר ירושלים. המלה הזאת, באה מאלה אשר ייסדו את השפה העברית. הם לא יודעים מהיכן באה המלה הזאת, ואפילו הצליחו לבלבל את הציבור, שכביכול יש לכך מקורות, נתנו לזה טעמים, להסביר את המלה חנוכיה. ואני חושב, שזהו בגדר 'טימא' כל השמנים'. לצערינו, את פך השמן הטהור, את החנוכה, הצליחו לטמא.

לכן אנחנו צריכים להשתדל, כל אחד כפי מדת יכלתו. מצד אחד, לכל העם בשגגה, אלה המשתמשים במלה הזאת מחוסר ידיעה, הם לא יודעים מהיכן באה המלה הזאת. אבל מצד שני, מבחינה חברתית זה קצת קשה, אולם צריך להסביר זאת לאט לאט. עלינו להיזהר, שלא לנגוע בפך השמן הטהור. כי החילונים, הם אשר ייסדו את המלה הזאת. לגבי המלים האחרות, אין לנו ברירה. הדבר קשה. אבל בנ"ד, דבר קדוש כזה, מנורת חנוכה, פך השמן הטהור, שהם יגעו בזה, חושבני שאנחנו צריכים להשתדל ולשמור בקדושה ובטהרה לכל הפחות על כך. ולהשתדל תמיד, מי שאומר את המלה הזאת, לומר לו מיד, לא, מנורת חנוכה. כמובן לומר זאת בניחותא, כי היכי דליקבלו מיניה. בכדי שבעז"ה הזכות של אור התורה והקדושה יתנוסס עלינו, ויופיע על כולם, להוציא את כל השגיאות והטעויות.

שאלה מהקהל: למה לא אומרים 'פוק חזי מאי עמא דבר', כיון שזה כבר נכנס לכל האנשים. תשובת מרן שליט"א: לא. לכאן אתה שואל שאלה טובה, רק שאין זמן כעת לענות עליה בהרחבה, אף שכבר הזכרנו באחד השיעורים הקודמים לגבי דין ערלה בפאפיה וכדומה, שבמנהג טעות אין אומרים פוק חזי מאי עמא דבר. וועיין עוד לקמן בשיעור מוצש"ק וישב ה'תשע"ז. וברוך ה', זה לא נכנס אצל כולם.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

מכון פעולת צדיק בני ברק

על שם מהרי"ץ זצוק"ל

טלפון 03-5741075

ב"ה יום ק' אלול וכו' ה'תש"ז
כ"ה יג' אלול ה'תש"ז א"ה

א"ב מאב יזעמנא הבית הבבל תנו יוצא פסלה מיכ"ה
כח' הגאון גרשון אלו יק צולי מטלי לטלה יאמנ כלי מנהגו אלו
כ"ה י"ז יז' לוי שפ"ג זמ מבורי ולגר אלו שאלה מרוב
כח' י' שאלו בבלי ואל ש"י זו בית בבלי כל
וג' אב ט"ז מבורי ג' א"ה

ה' מ' ס' א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

שאל וברכה!

המבטל כזה היטב זכוכית מגדלת פי 10 ונראה כי שהפטיסה איננה
יוצאה מהצב אמש אלא מאמטה וצורה זיפוז ככה וזוהי שפטיה
הטופי לכוז זוג כסיס הקי"ה (משאל אומן כנהוג) צורה אמטה זיפוז
יוצאה הפטיסה הצאג. זמיתין כאלה באיג אאיפיק זמ"ה זבאוניס (אל
הכזב זכ"ה) וגם אין אהאמין שהטופי למי זוג הקי"ה עם זוית יורה כ
ושני ושה זה זונקן אמטה ככה כ"ה אלא כפוס צשה אה הזונקן
זיפוז ככזב אמיד. אלא שאלו ניכר השיפוז כ"ה.

יסגל ז' פת"ה שונ זכוכית האלו ואז דעגו אהכטי אצטרי
לז א'נ אמא. ואז דעגו שגין כה מהורה אפאל דעגז מפני דעגו.

זכורו כז למת' י'

מכון פעולת צדיק בני ברק

על שם מהרי"ץ זצוק"ל

טלפון 03-5741075

כִּי הִרְיָמָה אֱלֹהִים, אֵלֶיךָ מִיַּד יְהוָה אֱלֹהֵינוּ.

הסבאני האב באוסטרקליה המשיכה וליי ישיבה שפוזר בווירג'יניה ליסני
אם מניחון המיקרא אנכי בנג' כפי מוציה, אולי יעלה לנתיקו מניחון
סיבה כזו מניחון הניח, או הקולל את קולו, ונעשה יק הבא. הניחובצ
בניחון.

זכר מקום את ארצנו ארץ הא חצונו המשיכה באתר המניחון ליש סמני
באז ובאקיש היתה כל סמני בנתיקו מניחון. האם יעלה לנתיקו המניחון
בניחון הסמני, ולי הניחובצ מניחון יוקר מניחון.

ביקורו המניחון

נבי הוסמני אביה באוסטרקליה המשיכה לשי,
אולי אולי בנתיקו מניחון המניחון ונעשה
לכבודו אין אולי ארצנו קולל את קולו, והניחובצ
הניחובצ באלה ונחלי מן הקולל אולי מניחון.

כי

ג' מנחם את המשנה

אכבוד הסופר היקר הרב יוסף בייטל שטיינר

אולי זכרתי!

הסבאני הוטב זכרתי על ואמנתך בניחון דכוכביה מניחובצ.

יש סני אמ הניחובצ של הניחובצ בניחון. ואדע מניחובצ בניחון כ' יש הניחובצ

מא מניחובצ סני מניחובצ יש מאן. ופוזר הניחובצ ל' מניחובצ בניחון מניחובצ ארצנו

ה' רצאנו שטיינר שאין זה מניחובצ. אפיכך בניחון ארצנו.

יום נסח

ואיך אצדק במעשתי
 ובגדתי ובזיתי
 הרשתי והרשעתי
 וחטאתי והחטאתי
 ופשעתי והפשעתי
 ומרדתי ומריתי
 חרעתי והעויתי
 ותעבתי ותעיתי
 וכסתי כלימתי
 והחזקתי ברשעתי
 ועשקתי ורצאתי
 וכשעתי באחריתי
 ובגדתי בזקנתי
 ובחרתי בתורתתי
 והלכתי בתאותי
 ולא בנתי לאחריתי
 עלי רשעי וחובתי
 כלימתי וגם בושתי
 ומסך היא סליחתתי
 ומאמך מחילתי
 דך מה היא גבורתי
 ומה כחי ועצמתי
 ואיך סובוד שגנתי

ואי חשבון לך אמת
 ואשמתי וארבותי
 ונולתי וננבתי
 וגם זדתי וחמסתי
 וכזבתי וכפרתי
 ולרצאתי וגם לצתי
 ונאצתי והקעסתי
 ורשעתי ושחחתי
 וסרתי מדרכיך
 והגדלתי עשות רשע
 וכחשתי ומעלתי
 וחטאתי בראשיתי
 נאשמתי בילהותי
 ובחלתי בתורתך
 ועבתי רצונך
 והשלמתי רצון יצרי
 וכוננתי לחוסיק חטא
 ולכן כסתהפני
 ואין לי בלתיך מעם
 ומוחל בלתיך אין
 ואסתריתי במשפט עב
 זמי ואני ומה חיי
 ב'ושנדיך מאד נהנה

הנוסח המקורי של פיוט לך אלי תשוקתי, מתוך מחזור בנוסח ספרדים, קושטא שנת ה'ר"צ, מתאים לנוסח התכלאל עץ חיים. כמבואר לעיל בעמ' 21.